

Smartphones: Her den 2 timer og 2 minutter lange "Hvidsten gruppen" – en ret lille oplevelse, og ikke mindst temmelig anstrengende for både arme og koncentration. Fremtidens måde at se spillefilm på?

Danske spillefilm maltrakteres som aldrig før

Af Kim Pedersen, Formand, Brancheforeningen Danske Biografer – 21/10/2013

I home entertainment-sektoren spoles, springes, hoppes og afbrydes der, og spillefilmen har ikke meget at gøre med det værk, filmskaberen havde i tankerne, da han/hun skabte filmen.

At udsende film i home entertainment-sektoren er ofte ren voldtægt af filmskaberens værk.

- Der springes hurtigt videre til den næste film, hvis filmen keder i løbet af de første 10 minutter.
- Filmene vises i ofte i forkert billedformat
- Filmen gengives i et lydniveau, filmkunstneren ikke har kontrol over.
- Oplevelsen afbrydes i flere medier af reklamer.
- Hvis filmen keder, spoles eller hoppes der.
- Slutcredits droppes eller reduceres til ulæselighed.
- Mange film dumper man ind i og ser kun den sidste halve time.
- Filmen iagttages ofte i et miljø, som er yderst distraherende for oplevelsen og vises via et medie, spillefilmen aldrig har været tiltænkt.

Spillefilm er produceret og tiltænkt for biografernes store lærred.

Spillefilm er produceret og tiltænkt for biografernes store lærred. Kort og godt. Det forholder sig jo ikke sådan, at en spillefilmsinstruktør eller en filmfotograf står ude på en optagelse og siger: "Det her vil saftsuseme se godt ud på en smartphone". Nej, der tænkes: "Det her vil saftsuseme se godt ud på biografernes store lærred."

Skulle der være en spillefilmsinstruktør, som ikke anskuer tingene på denne måde, burde den statslige produktionsstøtte omgående tages fra ham/hende. Instruktøren kan så i stedet blive tildelt en fjerdedel af det oprindelige støttebeløb og lave en billig og sjusket produceret tv-film.

Spillefilm og tv-film er nemlig to vidt forskellige størrelser, for eksempel tager det kun en uge at banke et afsnit af Taxa i kassen, hvorimod optagelserne til en spillefilm let kan strække sig over seks-otte uger. I Nils Malmros og Stanley Kubricks tilfælde flere år!

Billedkompositionen er radikalt forskellig, om man taler en tv-film eller en spillefilm. I tv-film er nærbilleder i højsædet, hvorimod der i spillefilm benyttes totaler i langt højere grad.

Ligeledes er det tekniske udstyr som benyttes til spillefilmsproduktion af en meget højere (og dyrere) kvalitet.

På tv-film er forfatteren kongen og filminstruktøren reduceret til samme niveau som mikrofonholderen.

Så når Morten Hesseldahl, Kulturdirektør i DR, mener at det er 'uetisk' at spillefilmsudgaven af 1864, bliver vist i biograferne før tv's visning, kan man med samme ret hævde, at det er 'uetisk' at spillefilm overhovedet kan opleves andre steder end i biografen.

Det er jo helt og aldeles ude af proportioner, når en spillefilmsinstruktør i ugevis tager optagelser om og om igen, og endda skrotter optagelser, blot fordi et lille stykke isolering har forvildet sig ind i billedkanten, for så efterfølgende at hylde muligheden for at publikum kan se filmen på en den mere intime skærm i hjemmet.

Efter biograferne mistede deres eneret på visning af levende billeder, er voldsomheden i maltrakteringen af danske spillefilm tiltaget år for år.

Historien fra begyndelsen

Men lad os tage et skridt tilbage og anskue situationen fra begyndelsen.

Første brud på biografernes eneret på visning af spillefilm, skete da tv i 50'erne begyndte at vise spillefilm, som også dengang alene var produceret med biografernes store lærred for øje. Det foregik via statskanalen Danmarks Radio. Filmen her blev vist uden afbrydelser fra første til sidste billede, når credits rullede over skærmen. Credits blev endda vist i sin fulde udstrækning, hvilket jo er respektfuld for alle de mennesker, som har arbejdet med filmens tilblivelse.

Blot var både billedformat og lydniveau helt ude af filmkunstnerens kontrol. Der blev hugget en hæl og klippet en tå for at tilpasse filmen tv-skærmens næsten firkantede billedformat og lydniveauet blev fastsat som tv-kiggeren ønskede det. Derudover var spillefilmene slet ikke lavet til tv-skærmen, og bortset fra billeder, som var kraftigt beskåret, gik tv-seerne glip af en masse detaljer, som kun kan iagttages ordentligt på biografernes store lærreder. Farvefilm blev til slutningen af 60'erne vist på tv-skærmen i sort/hvid. Oplevelsen lå således i home entertainment-sektoren allerede dengang milevidt fra filmkunstnerens intention.

Dengang var det ikke blot biograferne, som begræd tv's indtog. En detalje, som ofte bliver overset. Næh, det var i ligeså høj grad filmenes producenter og skabende kræfter, som frygtede det nye uhyre i åbenbaringen. I året inden tv's fremkomst gik 56 millioner danskere i biografen årligt – og dengang var vi endda kun 4,4 millioner indbyggere i Danmark.

I slutningen af 60'erne kom farve-tv så til og filmene kunne nu i den henseende vises som filmkunstneren ønskede, men det var også eneste fremskridt på den front.

Billedformatet var fortsat beskåret og den øvrige maltraktering af filmene på tv fortsatte.

Biograferne var fortsat gennem hele forløbet sikret en eksklusivitet, som betød, at der gik en rum tid mellem biografpremieren og til filmene blev vist på tv.

I slutningen af 70'erne var biografbesøget successive faldet til sytten millioner solgte biografbilletter årligt. Ikke fordi publikum udtalt ikke længere havde lyst til at gå i biografen, men fordi mageligheden havde vundet. Efter en hård arbejdsdag smed befolkningen sig foran stuealteret og lod sig underholde – og der skulle overvindelse til, før man atter bevægede sig uden for døren.

Video og kanalnedfald

I 1982 blev videoen introduceret og befolkningen foretog stormløb på diverse benzinstationer, som havde fyldt deres salgslokale med hundredevis af videofilm.

Og atter skal der gøres opmærksom på, at det ikke alene var biograferne, der frygtede det nye medie.

Jack Valenti fra den amerikanske sammenslutning af de store amerikanske studier (MPAA), udtalte i den anledning: "Videospilleren er for den amerikanske filmproducent og det amerikanske samfund, hvad Boston-kvæleren er for en kvinde, der er alene hjemme."

Nogle år senere blev Danmarks Radios monopol endelig brudt ned, med introduktionen af TV2.

Oveni dette blev Danmark velsignet med et sandt kanalnedfald, hvor en syndflod af kanaler fra ind- og udland pludselig fyldte tv-apparatets kanalvælger til bristepunktet.

Jo, fjernkontrollen var forresten også blevet opfundet, hvilket blot blev redskabet til yderligere maltraktering af spillefilmene, idet man oplevede forbrugerne gå på "kanal-rundfart" midt i filmen, for lige at tjekke hvad de øvrige kanaler havde at byde på – endda uden man behøvede at lette sig. I adskillige familier bliver fjernkontrollen betegnet som "magten".

Billetsalget i biograferne faldt frem til 1992 til sølle 8,4 millioner billetter.

Medvirkende årsag til faldet i biografbesøget, var også at biografbranchen, i et desperat forsøg på at vende udviklingen i et vigende marked, havde splittet store biografer op i små sale med små lærreder.

Spillefilmene afbrydes af reklamer

Men på home entertainment-området fortsatte maltraktering af danske film og udmøntedes nu i, at filmene også, på talrige kanaler, blev afbrudt af reklamer. Det var der mange skrækindjagende eksempler på, f.eks. da antiapartheid-filmen Et råb om frihed (1987) blev afbrudt af reklamer for Shell, som dengang støttede apartheid-regimet i Sydafrika. Det kan næsten ikke udtrykkes, hvor langt dette lå i forhold til filmkunstnerens intention med filmen. Man kan også forestille sig Schindlers liste (1993) bliver afbrudt af reklamer for brændeovnsindsatser, eller The Passion of the Christ (2004) blive afbrudt af et Føtex tilbud på bankekød.

Filmenes slutcredits blev ligeledes sløjfet, af frygt for tv-seerne ville benytte lejligheden til at skifte kanal. Alternativt vistes credits i så reduceret billedformat, at det der ikke kunne udvises respekt for de mennesker, der havde deltaget i filmens tilblivelse. Credits kunne simpelthen ikke læses.

Men værst af alt: takke være videoens introduktion, blev det også muligt at spole i filmen. Det var en mulighed mange benyttede sig af, i samme sekund filmen begyndte at kede. Samtidig var video, som medie, ikke uforgængeligt. Videoens lyd- og billedkvalitet var ofte under al kritik, når videobåndet efter kort tid var blevet slidt.

Idet biografbesøget var faldet til et niveau, som bragte spillefilmens fremtid i alvorlig fare, blev en redningsaktion igangsat. Det betød blandt andet en kraftig saltvandsindsprøjtning til dansk film og biograferne gik i gang med nybyggerier og renovering af landets biografale. Alle de gamle uhensigtsmæssige biografer blev revet ned og der er i dag ikke den by i Danmark, som i den mellemliggende periode ikke har fået sit eget nye funklende biografpalads eller den gamle biograf er blevet gennemrenoveret til state-of-the-art status.

Det hjalp.

Besøgstallet til spillefilm steg stødt fra de årligt 8,4 millioner billetter til vore dages 13-14 millioner.

Spillefilmen var dermed som institution reddet og de forevisningssteder spillefilmen var produceret til og tiltænkt for, ligeså.

Ved årtusindeskiftet blev videoen afløst af dvd og senere blu-ray. Nu kunne filmene ses i knivsskarp digital kvalitet, som var forholdsvis uforgængeligt. Sideeffekten var dog, at man nu gav filmtve på internettet et helt fantastisk redskab til det deres forehavende. Det var ikke længere muligt at se forskel på den legale og illegale varer.

De nye medier kannibalisere de gamle og lavere indtægter er resultatet
Hvilket bringer os frem til det moras filmindustrien pt. befinder sig i.

Men nu står vi midt i endnu et kvantespring og en kæmpeudfordring for de fremtidige muligheder for fortsat spillefilmsproduktion.

De digitale medier har holdt sit indtog og æder sig lystigt ind på de gamle konventionelle platforme, blot med en langt lavere indtægt til filmindustrien som resultat. Kannibaliseringen og devalueringen af filmindustrien er udtalt.

Derudover har abonnementservices sørget for, at man mod halvdelen af hvad der tidligere blev betalt for én enkelt film i home entertainment-sektoren, nu kan få fri adgang til tusindvis af film inden for en måned.

Man behøver vel næppe en videregående økonomisk uddannelse for at anerkende, at det aldrig vil kunne betale sin broderdel af tilblivelsen af de hundedyre spillefilm.

Derudover betyder den grinagtigt billige adgang gennem abonnementservices, at respekten og værdien af filmoplevelsen bliver devalueret for 117. gang. I øvrigt kan man tilmed få gratis adgang til de nye abonnementservices, blot man låner en kammerats password og adgangskode. Hvis filmen keder i løbet af de første ti minutter, spoles der ikke længere, næh, man går da bare videre til den næste film.

Og der er nu kræfter i spillefilmsindustrien, som vil omfavne de nye digitale medier i en sådan grad, at det vil betyde, at filmkunstneren ikke længere har bare antydningen af kontrol over sit værk.

Det kan tilmed kan komme til at betyde, at de hundedyre spillefilm ikke længere har økonomisk grobund.

Filmskaberer har komplet mistet kontrollen.

Intet TV, mobiltelefoner, tablets, pc-skærme gengiver spillefilmens billede, som tiltænkt af filmens instruktør og/eller fotograf. Forbrugeren kan jo selv indstille brightness, contrast og farver efter eget ønske. Og det vil aldrig ramme filmskaberens intention.

Idet visning af spillefilm i home entertainment-sektoren skal konkurrerer med andet lys i det lokale filmen ses, har producenterne af fladskærme skruet op for lysstyrken. Det resultere i nogle billeder, som filmens fotograf dårligt vil kunne genkende.

For slet ikke at snakke om lyden. Lydmixere bruger oceaner af tid på at mixe lydsporet til biografernes op til 64 højtalere. Og efter Dolby Atmos og Barcos Auro har gjort deres entré i biograferne, er lydmixningen blot blevet endnu mere kompliceret.

En meget stor del af arbejde går komplet til spilte, når filmen vises i home entertainment-sektoren, hvor selv den bedste hjemmebiograf slet ikke magter spillefilmens lydspor, men kun gengiver en amputeret udgave af lydmixerens anstrengelser.

Godt nok tillader fladskærme filmene vist i det rette billedformat, men hvad hjælper det, når fladskærmens teknik åbner mulighed for komplet at udviske filmskaberens vision med filmen.

Hvis biografernes eksklusivitetsperiode afkortes yderligere vil det have konsekvenser.

Scene fra Christopher Nolans "Inception" (2010), som tiltænkt af filmens instruktør og fotograf. Herunder samme scene, som den gengives i home entertainment-sektoren.

“Alle vil udvikling - ingen vil forandring” -Søren Kierkegaard.

Konsekvenser, som man ser de teknologi-ivrige vende det døve øre til. Man ser de teknologi-ivrige kritikløst omfavne de nye platforme, uden at være i stand til at tænke de økonomiske konsekvenser til ende.

Man ser blandt andet den teknologi-overivrige direktør for CBC New Media, Claus Bülow Christensen, interviewe Netflix-grundlæggeren Reed Hastings med samme begejstring, som en teenage-pige interviewer Justin Bieber. Dog med røgslør af uafhængig journalistik.

Men forandring kan jeg garantere for der vil blive, og det bliver en forandring, der hurtigt vil få smilet til at stivne på de teknologi-ivrige.

For det ultimative knæfald for det kortsigtede, vil nemlig være uafvendelig. Hvis man først har afkortet biografernes vindue, kan man ikke pludselig forlænge det igen, når fejltagelsen bliver åbenlys.

Flere amerikanske filmskabere har allerede set faren i udviklingen og har modsat sig yderligere afkortning af biografernes eksklusivitet. De omfatter blandt andet: Quentin Tarantino, M. Night Shyamalan Christopher Nolan, Jon Favreau, Michael Bay, Kathryn Bigelow, James Cameron, Guillermo del Toro, Roland Emmerich, Antoine Fuqua, Gale Anne Hurd, Peter Jackson, Michael Mann, Todd Phillips, Brett Ratner, Robert Rodriguez, Gore Verbinski, Robert Zemeckis o.m.a.

Herhjemme oplever vi instruktørforeningens formand gå de store mægtige teleselskabers ærinde, i sin fundamentale misforståede opfattelse af hele situationen, som faktisk kun angiver manglende respekt for egne og hendes medlemmers film.

Teleselskaberne er ligeglade med spillefilmens fremtid, de tænker blot kortsigtet på profitmaksimering.

Hvor er filminstruktørernes respekt for deres eget værk?

Hvor er de danske filminstruktørers integritet? Hvor er respekten for deres eget arbejde? Hvor er visionerne for spillefilmens fremtid?

Jeg kan i al fald opridse et scenarie, som vil blive resultatet af den udvikling, instruktørforeningen øjensynligt vil, men hvor der samtidig vendes det døve øre til for de forandringer, som uløseligt vil blive konsekvensen.

For at skabe en smule afstand til problematikken, har jeg valgt en billedkunstner som udgangspunkt.

En billedkunstner, som er vant til at opleve sine billeder ophængt eksklusivt på en udstilling, hvor selve ophængningen af billederne har været lagt trygt i kunstnerens hænder, hvor publikum uhindret i stilhed kan gå rundt i kunstudstillingens lokaler og nyde de udstillede værker – både tæt på og på afstand - uden at blive distraheret.

Den fremtid, der venter for samme billedkunstner, overført til den nye digitale medieverden er, at han slet ikke får indflydelse på hvor hans billeder hænger i udstillingen. Hvis han selv skulle få mod til at besøge udstillingen, vil der vente ham et chok. Hans billeder vil ikke længere være ophængt så publikum kan se værkerne fra nær og fjern position. Næh, han vil slet ikke kunne få øje på sine billeder, for de vil gemme sig under talrige lag af andre billeder. Larmen i udstillingslokalet vil være øredøvende og når han endelig får arbejdet sig gennem de talrige lag

og finder sit eget billede, vil det være opdelt i mindre stykker og være overklisteret med reklamer. Reklamer, som endda byder kunstneren imod.

Jeg ville meget nødig være filminstruktør, eller endnu værre: debuterende filminstruktør, i det miljø. Men det er dog miljøet de teknologi-ivrige, med instruktørforeningens formand i front, arbejder så hårdt på at fremmane.

Der vil i det miljø ikke være meget plads til at fordybning. Hvis man ikke kan holde publikums opmærksomhed de første ti minutter af filmen, er de tabt for altid og fortsætter blot til næste film.

Jeg tror, et af de største problemer er filminstruktørernes selvforståelse, hvor de tager udgangspunkt i deres eget verdensbillede og miljø, og tror alle mennesker reagerer på samme måde.

Det er en fejlurdering.

Der er kun en rationel vej, og det er den vej de amerikanske filminstruktører har valgt: sikring af det forevisningssted, som ikke alene er stedet hvor spillefilm er tiltænkt, men også det sted der skaber den økonomiske grobund og legitimitet for fortsat spillefilmsproduktion.

I en medieverden, hvor filmene maltrakteres så grusomt, burde det være en trøst at kunne søge til det medie – og beskytte det medie - der garanterer filmskaberens fortsatte kontrol over sit værk.

Biograferne sikrer visning af film, præcis som filmkunstneren ønsker det
Biograferne sikrer visning af film, præcis som filmkunstneren ønsker det. Både billedformat, lysstyrke og lydniveau bliver gengivet præcis, som filminstruktøren ønsker det.

Ud over det, foregår filmforevisningen i absolut mørke og stilhed. Filmen bliver gengivet uden afbrydelser fra første til sidste billede, helt til slutcredits bliver vist i sin fulde udstrækning.

Undersøgelser har da også påvist, at publikums hukommelse af en spillefilm, oplevet i en biograf er mangefold større, end når filmen er blevet set via alle de øvrige medier.

You go figure.

Nyrenoverede Imperial Bio: nye stole, nyt kæmpelærred og 3D-lydsystemet Dolby Atmos installeret.